

NOTICIARI BIBLIOGRÀFIC

215. Josep Tarrés i Turon (Coordinador): “Modest Furest. Fundador de EL VICHY CATALAN. Biografia i relats”. (Girona, Imp. Palahí Arts Gràfiques, 2003, 172 pp.)

Llibre prologat per Joan B. Bernat, i on col·laboren Jordi Pomés; Xavier Cortadellas; Lluís Freixas; Mateu Ciurana, i Modest Furest, i en sis capítols cadascun dels autors esmentats fan referència a algun aspecte de l'obra i la personalitat del metge Modest Furest i Roca (1852-1939), que fundà el balneari “El Vichy Catalán”, quan el 1881 adquirí el manantial el Puig de les Ànimes, a Caldes de Malavella (Selva).

La biografia d'aquest metge ha estat escrita per Jordi Pomés (entre les pàgines 15 i 42) que destacà per la defensa de la medicina naturista i molt especialment de la hidroteràpia i la homeopatia.

216. Pere Plans i Girabal: “El doctor Robert. Cada dia, una nova lluita” (Barcelona, Edicions Yarz, 2008, 406 pp.)

Un llibre escrit amb passió i entusiasme per l'obra i la figura de Bartomeu Robert Yarzabal. Podríem dir que l'autor endut per aquest entusiasme ha prescindit en moltes pàgines de la necessària objectivitat. Tot i així creiem que ha fet aportacions puntuals en alguns punts de la trajectòria vital de Robert. I ho ha fet malgrat que com ell mateix confessa “ens és impossible demostrar documentalment les fonts” que ha utilitzat. És a dir, que hi manca la bibliografia. Diu també que en el llibre hi ha treballat vuit anys. Tot fa suposar que ha tingut accés a arxius familiars que li han facilitat la feina. Malgrat que tampoc hi hagut una acurada correcció d'estil, aconsellem la lectura d'aquest llibre a tots els interessats en la història de la medicina catalana.

217. Alfons Zarzoso: “Medicina més enllà de Barcelona” (Barcelona Imp. Ambient Gràfic, Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 2008, s.p.)

Un any més el Col·legi Oficial de Metges de Barcelona ha distribuït una Nadala entre tots els seus membres. Com és costum aquesta Nadala també té, una relació amb la història

Saturnino Hernández de la Peña - Josep M. Calbet i Camarasa

de la medicina catalana. La d'aquest any 2008 va dedicada a les institucions sanitàries de la província de Barcelona (excepte la capital). Inclou una quarentena de fotografies, i el pròleg ve signat per Miquel Bruguera, president del Col·legi.

218. Carles Hervàs: “La guerra civil a Catalunya. Salvar vides en temps de mort” (Barcelona, Edita El Periódico, 2008, 125 pp.)

Sembla que com més anys passen l'interès per la guerra civil del 1936-39, i les seves conseqüències creix continuament. És una ferida que no acaba de cicatritzar. En aquest llibre coordinat per Carles Hervàs Puyal, metge i doctor en Història, es fa un repàs sobre l'organització de la sanitat a Catalunya en esclatar la guerra i els anys posteriors fins a la derrota final. D'acord amb l'evolució de l'enfrontament bèl·lic calia arranjar la greu situació de l'assistència sanitària al front i a la reraguarda amb mitjans cada vegada més minsos. En aquest llibre es destaca l'abnegació heroica d'alguns professionals de la sanitat que amb el seu treball del dia a dia van destacar en el seu exercici amb la finalitat de neutralitzar el desori que es vivia sota la pressió de les armes de l'enemic. Diverses i magnífiques fotografies fan d'aquest llibre un dels millors per conèixer la sanitat durant aquella guerra.

219. Juan Maldonado; Miquel Rullant, coordinadores: “Ciril Rozman. El reto asumido”. (Barcelona, Técnicas Gráficas Aplicadas, S. L., 2008, 312 pp.)

Llibre que els amics, deixebles i col·laboradors han dedicat a Ciril Rozman Borstnar, professor emèrit de la Universitat de Barcelona. Nascut a Ljubljana (Eslovènia) el 1929 es va trobar immers en el conflicte bèl·lic de la Segona Guerra Mundial. Fugint del titisme es va refugiar a Barcelona on obtingué la llicenciatura mèdica el 1954. El 1967 guanyà la càtedra de Patologia i Clínica Mèdica de Salamanca i dos anys més tard passà a la de la Universitat de Barcelona.

Ha dirigit nou edicions del text de medicina interna “Farreras-Rozman”, i ha editat la revista “Medicina Clínica”, entre 1972 i 1999. Valorem especialment l'interès que posà Ciril Rozman per a fer una edició en català del “Farreras-Rozman”, que de fet caldria dir-ne el “Rozman” a seques. Perquè ell procedent d'una minoria dintre l'antiga Iugoslàvia coneix perfectament l'impacte emocional i sentimental del què significa ser membre d'una minoria. És per això que ell s'ha esforçat a reivindicar i a integrar-se amb la minoria cultural catalana amb totes les conseqüències.

Participen en el llibre un total de setanta-quatre col·laboradors i cadascun d'ells glossa algun aspecte familiar, estudiantil, docent i professional de la trajectòria vital de Ciril Rozman. Clou el llibre amb un breu comentari l'expresident de la Generalitat Jordi Pujol.

Un llibre que honora a un gran metge i a un gran Mestre.

220. Joaquín Barraquer Moner: “Evolució de la cirurgia de la cataracta: passat, present i futur. Cirurgia de la acomodació” (Barcelona, Clínica Barraquer, 2009, 12 pp.)

Es tracta del discurs pronunciat el 25 de gener de 2009 en la sessió pública inaugural de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. En aquest opúscul es fa un repàs històric de la cirurgia de la cataracta iniciada ara fa tres mil·lenis. En el transcurs d'aquest temps l'autor distingeix les principals tècniques emprades: *reclinació*, *extracció extracapsular*, *extracció intracapsular*, i *extracció amb inclusió de lent intracapsular*.

Tot està escrit d'una manera amena i senzilla i diversos gravats i fotografies contribueixen a una millor comprensió del text. Amb aquest discurs es fa una bona aportació a un aspecte molt freqüent de la patologia i cirurgia oftalmològica.

221. Josep Maria Vallès i Martí: “Rafael Battestini i Galup (1886-1939). Catalanista. Víctima de la repressió franquista” (Valls, Cossetània Edicions, 2009, 88 pp.)

Rafael Battestini d'ascendència corsa i polonesa, però nascut a Barcelona, va fer seu el sentiment de la catalanitat. Catòlic practicant no va tenir cap activitat política, excepte uns mesos a Acció Catalana, abans del 1932. Va exercir la medicina en alguns pobles tarragonins i finalment dirigí l'Hospital de Santa Tecla, de Tarragona entre els anys 1922 i 1937. Es va veure involucrat en les tracamanyes que comportà la guerra civil viscudes en un hospital provincial. L'autor del llibre ens ofereix una excel·lent panoràmica de la seva trajectòria vital, i a més a més aporta notícies sobre el consell de guerra a què fou sotmès en acabar la guerra civil. Sorpren l'actitud del bisbe Isidre Gomà i Tomàs que es negà a demanar clemència a les autoritats franquistes durant el consell de guerra. Diem sorpren perquè Gomà havia estat degà de l'Hospital de Santa Tecla i coneixia perfectament la personalitat de Battestini. De les persones que van declarar contra Battestini destaquen el farmacèutic Rafael Sanromà Gabriel, i els metges Miquel Aleu Prats, Bartomeu Lartigau Batllés, i Joan Solsona Isern. En canvi Manuel Capell Balañà testimonià a favor de Battestini. Un llibre doncs, que reflecteix les enveges i les misèries que comporta una guerra civil.

222. Ernest Prats Garcia; Joana Maria Pujades Móra (Eds): “Enric Fajarnés i Tur (1858-1934). Entre la Història i la Demografia”. (Govern de les Illes Balears. Conselleria d’Economia, Hisenda i Innovació. Gràfiques Mallorca, Inca, 2008, 470 pp.)

La presentació del llibre la fa Carles Morera i Erbina, conseller d’Economia i Hisenda, i el pròleg l’escriu Josep Bernabeu i Mestre, catedràtic d’Història de la Ciència de la Universitat d’Alacant.

Els autors ofereixen en primer lloc un biografia del metge i funcionari de Correus Enric Fajarnés. De la pàgina 79 a la 470 s’agrupen una sèrie de treballs de Fajarnés dels que se’n fan una edició facsímil. Fajarnés, nascut a Eivissa va ser un escriptor prolífic i molts dels seus treballs tenen relació amb la sanitat de l’illa. En acabar la llicenciatura de Medicina a Barcelona, va tornar a les illes i exercí de metge forense a Eivissa. Més tard seria administrador principal de Correus a Palma de Mallorca i obrí al mateix temps un consultori en aquesta ciutat. Posteriorment abandonaria l’exercici de la medicina. Els escrits de Fajarnés, tot i que no són fets amb criteris acadèmics, tenen un valor testimonial de gran interès per conèixer la sanitat de les illes. Simplement volem recordar als nostres lectors que en el primer Congrés d’Història de la Medicina Catalana ja es van recopilar un miler de títols dels treballs de Fajarnés. Aquest llibre mantindrà l’interès per aquesta figura de la nostra medicina. Una figura que mereixia aquest llibre.

223. Lluís Guerrero i Sala: “Hospitals i metges de la Catalunya central. Humanitats, història, identitat i felicitat” (Barcelona, Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. 2009, 100 pp.)

Es tracta del discurs d’ingrés com a membre numerari de l’autor a la R. Acadèmia de Medicina de Catalunya. Resident a Manresa va escollir un tema representatiu de la zona geogràfica de la què procedeix i al mateix temps constitueix una aportació de caràcter històric en relació a la Medicina de les comarques Anoia, Bages, Berguedà, Osona i Solsonès. En cadascuna d’elles en fa una referència a les figures mèdiques més representatives i de les seves obres, dels hospitals, i dels carrers i places que els pobles d’aquestes comarques han dedicat als professionals de la sanitat. Al final del discurs fa un estudi dels aspectes mèdics actuals de la Catalunya central. L’autor parteix d’un enfocament que coneix perfectament ja que és president de la Junta Comarcal de la Delegació del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, i les seves reflexions són d’un gran interès. Un discurs que ofereix els aspectes històrics de la zona i a partir dels quals manifesta un projecte de millora en l’assistència mèdica. El discurs ve acompanyat de 162 notes en l’apartat de la bibliografia.

El discurs de resposta fou a càrrec de Jacint Corbella i Corbella, president de la R. Acadèmia de Medicina de Catalunya.

224. Pere Vallribera i Puig: “Medicina i Farmàcia en l’obra de Josep Pla” (Barcelona, 2009, 118 pp.)

Llibre deditat per la Societat Catalana d’Història de la Farmàcia, amb el patrocini de Grífols. El president de la Societat Catalana d’Història de la Farmàcia Xavier Sorní Esteva precedeix el text amb una “Justificació de l’edició” on explica els entrebancs que va trobar el llibre que ja estava enllestit el 1997. Tres anys més tard, -era el 2000-, és quan l’autor va traspasar. Però finalment es pogué aconseguir l’edició del llibre. El pròleg el signa el fill de l’autor, i també metge Pere Vallribera Rodríguez.

Possiblement un dels aspectes de la trajectòria vital de Pere Vallribera i Puig, és que va ser metge de la Volta Ciclista de Catalunya en diverses edicions. Així és com va recórrer la geografia catalana. I si hi havia un indret que li despertava més interès hi tornava amb més calma i temps. D’aquesta manera és com va conèixer el nostre país. I conèixer és estimar-lo. Vallribera va estimar a Catalunya i a la llengua catalana i n’era un bon expert en gramàtica (especialment en sintaxi i ortografia). Com enamorat de la llengua és va entusiasmar amb l’obra de Josep Pla, de la què en feu una pacient i reiterada lectura.

En aquestes pàgines l’autor ens ofereix els aspectes característics sobre el criteri i pensament de Josep Pla entorn de les malalties, dels metges, dels farmacèutics, i naturalment vivint a l’Empordà de la influència del vent en el temperament de les persones. Un llibre escrit amb la màxima amenitat i que amplia la literatura planiana. Una àmplia bibliografia clou el llibre.

225. Manuel González Moreno-Navarro: “La Brigadas Internacionales (Guerra Civil Española 1936-1939). Su paso por Cataluña” (Barcelona. PPU, 2009, 196 pp.)

Sembla que la bibliografia sobre la guerra 1936-1939 és inesgotable. En els últims anys s’han fet treballs que ens parlen la política sanitària durant la guerra. En aquest llibre es fa referència a la presència de les brigades internacionals a Catalunya, i concretament de la seva relació amb els hospitals de Vic, Mataró, S’Agaró, Moià, i Santa Coloma de Farners. Amb aquest llibre es fa una nova aportació al coneixement de l’activitat sanitària

a Catalunya durant la guerra i de l'abnegació i dedicació en què van haver d'exercir els nostres professionals sanitaris.

226. Diego Ruiz: “Contes d'un filòsof. Contes de glòria i d'infern” (Valls Cossetània Edicions, 2009, 222 pp.)

L'any 1908 Diego Ruiz publicava “Contes d'un filòsof” amb pròleg de Joan Maragall. I tres anys més tard s'editaren els “Contes de glòria i d'infern”. Ara l'editorial Cossetània n'ha fet una reedició en la que Lurdes Malgrat hi ha posat un excel·lent estudi, com a pròleg, de l'obra i la personalitat de Diego Ruiz (p. 9-38). En les pàgines 39-40 ens expliquen els criteris d'edició adoptats.

Diego Ruiz (1881-1959) fou un metge psiquiatre i nebot del catedràtic de Medicina Rafael Rodríguez Méndez. Tingué un paper destacat en el món intel·lectual català del primer terç del segle XX. Clarament influït per idees de l'anarquisme, es mostra heretge i blasfem en algun dels seus contes. Però les seves reflexions segueixen tenint interès en els nostres temps.

227. Eulàlia Valls: “Història del trasplantament d'òrgans a Catalunya” (Barcelona, Edicions 62, S. A. 2009, 320 pp.)

El llibre ve encapçalat amb un pròleg de Moisès Broggi, i seguit d'unes paraules del president de la Fundació Catalana de Trasplantaments, Frederic Oppenheimer. Dividit en setze capítols ens parlen del trasplantament renal, pancreàtic, hepàtic, del cor i pulmó i xenotrasplantament. Es fa constar els centres sanitaris catalans on s'han fet i es fan trasplantaments: Hospital Clínic, Hospital de Bellvitge, Hospital de la Vall d'Hebron, Hospital dels Germans Trias i Pujol, Fundació Puigvert, i Hospital de l'Esperança.

Més endavant s'expliquen les dificultats que calgué vèncer per aconseguir la coordinació hospitalària de trasplantaments, els reptes de la immunosupressió, i altres problemes que calgué superar, així com els noms dels metges que més s'han distingit en aquesta tasca quirúrgica. Una sèrie de fotografies donen testimoni de la petita història dels trasplantaments.

L'autora del llibre és llicenciada en Filologia Hispànica i s'ha especialitzat en comunicació sanitària. El llibre pot interessar no solament als professionals de la sanitat sinó també al gran públic, ja que ha estat escrit amb una gran amenitat.

228. Miquel Borrell: “Caritat, Beneficència, Solidaritat: L’hospital de Sant Feliu de Guíxols (del s. XIV al s.XX)” (Sant Feliu de Guíxols, Gràfiques Bigas, 2005, 192 pp.)

L'autor fa una introducció on parla de la pobresa i de les seves causes, així com de la seva classificació, i tot seguit aporta un discurs on assenyala l'evolució històrica de la protecció dels pobres, minusvàlids, orfes, rodamóns, i també dels “murrís” que simulaven ser pobres amb la finalitat de ser protegits per la caritat pública. Aquesta protecció es va portar a cap, des d'un punt de vista cronològic per la caritat cristiana, la beneficència del govern, i la solidaritat, tal com anuncia el títol del llibre. En aquest treball es fa un bon estudi de l'hospital de Sant Feliu de Guíxols, especialment des del s. XVIII fins a les acaballes del s. XX. Tot i que la referència als metges i cirurgians que hi van exercir és mínima, considerem que constitueix una investigació molt vàlida que hem de sumar a les que ja s'han fet sobre els nostres hospitals.

229. Pere Miret i Cuadras: “Crònica d'un metge al Marroc (1954-1958)” (Barcelona, Edicions Bellaterra, S.L., 2006, 160 pp.)

Aquest llibre constitueix un testimoniatge del pas d'un metge català per l'antic Protectorat espanyol. L'autor després de llicenciar-se en medicina a Barcelona exercí la medicina rural a Gósol i a Bassella. Posteriorment participaria en les últimes oposicions convocades de metge dels Serveis Sanitaris del Marroc, i un cop superades féu una estança de quatre anys en l'antiga colònia. Explica amb una gran amenitat els fets que va viure durant la seva extraordinària experiència i al mateix temps ens informa de la patologia dels habitants d'aquella zona així com de la política sanitària que la metròpoli va dictar. És per tant un llibre útil no solament com a records d'un metge sinó com a font de coneixement de la medicina colonial. Ve acompanyat de dos pròlegs, un és de Cassià Just, abat emèrit del monestir de Montserrat i l'altre de Màrius Petit, cap del departament de cardiologia del Centre Cardiovascular Sant Jordi.

230. Jacint Corbella: “Les arrels de la Medicina del Treball a Catalunya. Alguns antecedents històrics (segles XVIII-XIX). (Barcelona, Seminari Pere Mata, 2007, 106 pp.)

En la introducció que fa l'autor es considera que la Medicina del Treball és una especialitat dintre del què ha de ser la medicina social. Una especialitat que ha d'actuar més en la prevenció que en l'assistència. Seguidament en fa una síntesi de l'evolució d'aquesta

disciplina a Catalunya. Considera que ha tingut quatre “arrels” o etapes. La primera ve representada per la tasca dels metges il·lustrats. En segon lloc cal valorar l’actuació de la Reial Acadèmia de Medicina, institució que entorn dels anys cinquanta del segle XIX convocava premis per a les memòries que tenien el propòsit de millorar la salut dels treballadors. La tercera arrel vingué conformada per la “generació mèdica del 88”, quan s’enforteix la medicina positivista. I en la quarta i última etapa és quan es consolida la disciplina vers els primers decennis del segle XX.

El llibre fa doncs, una exposició molt clara i fins i tot detallada del què ha estat la Medicina del Treball a casa nostra, de la mà d’un dels màxims experts en la matèria.

231. Lluís Berga i Casafont: “Naixement, vida i mort dels glòbuls rojos”. (Manresa, Publicacions de l’Arxiu Històric de les Ciències de la Salut, 2007, 36 pp.)

En aquest opuscle s’inclou la benvinguda del Pare Abat de Montserrat (p. 3-6), unes paraules prèvies, de Lluís Guerrero i Sala, president de la Delegació Comarcal del Bages del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (p. 7-10), una salutació de Francesc Ferrer Rusalleda, vocal de la Junta de Govern del COMB (p. 11-16), i una glossa d’Armand Rotllan Verdaguer, director de l’Arxiu Històric de les Ciències de la Salut “Simeó Selga i Ubach” (p. 17-18).

Luís Berga és catedràtic de l’Escola Tècnica Superior d’Enginyers de Camins, Canals i Ports de la Universitat Politècnica de Catalunya. Es tracta d’un treball en el que després de parlar breument sobre la identificació de l’eritròcit fet per autors del segle XVIII passa a parlar-nos de la seva funció. I ho fa des del punt de vista enginyeril. És, doncs, la visió d’un enginyer que ens parla de les qüestions biomèdiques en un llenguatge entenedor i extraordinàriament amè. Un treball que fa sospitar la importància que tindrà en el futur la bioenginyeria.

232. Maria Montserrat Duch Torner: “Estudi dels pròlegs de les tres Concòrdies dels Apotecaris de Barcelona” (Barcelona, Societat Catalana d’Història de la Farmàcia, Impta. EliteGraf, S. L., 2008, 44 pp.)

El llibre s’inicia amb una “Justificació” de Xavier Sorní Esteve, president de la Societat Catalana d’Història de la Farmàcia, i un “Pròleg” que signa Josep M. Suñé Arbussà,

catedràtic d'Història de la Farmàcia. L'autora d'aquest treball ja és ben coneguda per moltes altres aportacions a la història de la Farmàcia. I aquí fa un estudi dels pròlegs de tres Concòrdies dels Apotecaris de Barcelona editades al segle XVI (1511, 1535, i 1527).

Les Concòrdies eren acords que assumia el Col·legi d'Apotecaris de Barcelona per a normalitzar les receptes dels medicaments compostos.

A través de l'estudi dels pròlegs l'autora ens endinsa en els projectes, mentalitat i orientació dels apotecaris tot donant notícies dels responsables de l'edició de les Concòrdies. Experta en llatí i en paleografia volem agrair a Montserrat Duch l'esforç que ha representat el seu estudi.

233. Albert Garcia Espuche; Montserrat Rivero Matas; Josep Maria Montserrat Martí; Neus Ibáñez Cortina: "Jardins, jardineria i botànica. Barcelona 1700" (Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2008, 230 pp.)

El nostre interès per aquest llibre recolza en el capítol comprès entre les pàgines 110 i 163. Tracta dels apotecaris i naturalistes de la nissaga dels Salvador que van disposar d'un jardí botànic a Sant Joan Despí, on utilitzaven nombrosos productes naturals (*els simples* de la matèria mèdica), i on també hi havia un gabinet d'Història Natural. Fou el primer jardí botànic modern de Catalunya. S'hi fa un estudi biogràfic dels membres de la nissaga i de les seves relacions amb científics de tot Europa, on moltes de les seves cartes han quedat arxivades en diferents biblioteques, i els autors del capítol donen el seu destí. Els Salvador van ser l'ànima d'una acadèmia que l'any 1706 hi havia a Barcelona, que estava oberta a la participació dels metges, apotecaris i cirurgians, sota la protecció dels austriacistes. Tot fa pensar que si no hagués estat per la derrota del 1714, Catalunya hauria disposat de centres acadèmics de més nivell molt més aviat. També els Salvador es van distingir per la importació de plantes americanes i l'estudi de la flora balear.

234. Francesc Puigdollers Colàs: "Un adolescent a la Guerra Civil espanyola" (Cultiva Comunicació S.L. Imp. Publidisa, 2009, 128 pp.)

Es tracta d'un petit llibret on el seu autor, metge anestesista de professió, evoca els seus anys de joventut que van coincidir amb la guerra (1936-1939). Hi fa referència també a les vicissituds que passà el seu pare Anicet Puigdollers Rabell, metge i veterinari, en el

transcurs d'aquells anys turbulents. Un text sense pretensions i simpàtic al que li ha mancat una més estricta correcció que li hauria evitat, per exemple, els iteratius i incorrectes "tenir que".

235. Genís Sinca: "Vida secreta dels nostres metges. Retrat de quinze gegants de la medicina catalana" (Barcelona, Angle Editorial, 2009, 300 pp.)

L'autor del llibre és llicenciat en periodisme i s'ha dedicat especialment a estudis biogràfics i retrats de diversos personatges. En aquest llibre després d'una breu introducció (p. 9-12) segueixen quinze capítols i en cadascun d'ells descriu la personalitat d'un metge català. La selecció o tria dels biografiats, que considera "gegants", és personal, i per tant poc discutible. Entorn de cada metge biografiat n'hi apareixen d'altres, parents o no, però relacionats amb la seva trajectòria professional.

Tot i que l'autor adverteix que "*no és un llibre d'alabances gratuïtes*" el resultat final té característiques hagiogràfiques. Cal dir que la lectura és d'una gran amenitat i malgrat que les notes bibliogràfiques són mínimes aporta notícies d'interès. La introducció d'alguna anècdota més o menys versemblant, i relatada amb estil periodístic li proporciona un aire fresc. En alguns casos ha estat l'entrevista personal la que ha permès dibuixar el perfil de la persona biografiada. És doncs un treball de divulgació aconsellable.

236. Josep Moll Marquès: "Crònica d'una infàmia. El procés contra Emili Darder, Alexandre Jaume, Antoni Mateu i Antoni Maria Ques". (Palma de Mallorca, Editorial Moll, 2009, 524 pp.)

Es tracta de la transcripció dels judicis a que foren sotmesos quatre patriotes mallorquins, l'any 1937, per part de les autoritats militars sollevades dirigides pel general Franco. Entre les víctimes hi hagué Emili Darder Cànaves, llicenciat en medicina a la Universitat de València i doctorat a Madrid en anàlisis clíniques. Fou membre del partit Republicà Federal de Mallorca i elegit regidor de Palma el 1931. El desembre de 1933 seria designat batlle de Palma, havent estat desposseït del càrrec l'octubre de 1934, però recuperà la batllia el febrer de 1936 en triomfar el Front Popular. Es dedicà en cos i ànima en millorar diversos aspectes de la ciutat de Palma. Col·laborà en els Congressos de Metges de Llengua Catalana i el juny de 1936 signà la "Resposta al Missatge dels Catalans". La seva bona sintonia amb la cultura catalana fou possiblement una de les raons de morir

afusellat el 24 de febrer de 1937. La crònica del seu judici està inclosa en aquest llibre entre les pàgines 13 i 152.

237. Jacint Corbella i Corbella; Lluís Guerrero i Sala: “Elogi a Ramon Merli i Feixes (1763-1838). (Ajuntament de Cardona, s. p., s. d.)

Organitzat per l'Ajuntament de Cardona es féu un homenatge a Ramon Merli i Feixes, il·lustre metge nascut a Cardona i que va viure a l'entresegle XVIII-XIX. L'acte es va celebrar al saló de sessions de l'Ajuntament el 14 de novembre de 2009, on els autors van pronunciar la conferència.

Ramon Merli va ser membre de la Reial Acadèmia de Medicina i Regidor Degà de Cardona. En aquest fulletó es fa un resum de la vida i la personalitat d'aquest metge i de la seva nissaga. S'hi fa un reconeixement de la seva aportació a la sanitat pública de Cardona, així com de la seva tasca com a membre de la Reial Acadèmia. Acompanyen el treball seixanta-quatre notes i algunes fotografies.

L'alcalde Cardona Josep Maria Sala i Esteban va pronunciar les paraules de cloenda per agrair als conferenciants la seva contribució a conèixer millor aspectes i passatges de la vida familiar de Merli.

238. Alfons Zarzoso; Sara Fajula Colom: “Premsa mèdica catalana” (Barcelona, Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 2009, 10 pp.)

Un any més el COMB felicita als seus membres amb una Nadala on aporta alguns aspectes històrics de la medicina catalana. Aquest any va dedicada a la premsa mèdica editada a Catalunya. Com antecedents es menciona la “*Biblioteca periódica*” (1763) que sembla que recollia els discursos dels acadèmics, i el llibre “*Memorias de la Real Academia Médico Práctica de Barcelona*” (1798). També s'ha considerat com a revista el “*Semestre médico-clínico, o Primeras lecciones de Medicina-clínica que en el año 1802 dió a sus discípulos en la Real Academia Médico-Práctica de Barcelona Don Vicente Mitjavila y Fisonell*”, i el seu suplement. Tot seguit aparegueren moltes altres revistes, però en la seva majoria foren de poca durada. Potser les que van tenir més continuïtat foren “*La Abeja Médica*”, “*La Independencia Médica*” i “*Gaceta Médica Catalana*”, avui superades per “*Medicina Clínica*”. La Nadala ve dividida en diversos capítols. Signa el pròleg Miquel

Bruguera president del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona. Tot plegat una Nadala instructiva i simpàtica.

239. DD.AA.: Sanitat i vida (I). Notes esparses sobre la sanitat montblanquina i comarcal (s. XVI-XX). (Montblanc, Publicacions del Museu Arxiu. Col·lecció Gàrgola, núm. 3, 2009)

Sempre ens hem mostrat partidaris de la investigació històrica de la medicina local i comarcal del nostre país. Per això ens hem de felicitar per l'aparició d'aquest llibre, perquè assenyalava el bon camí per a aprofundir en l'estudi del passat de la nostra medicina. S'hi aporta material sobre diversos professionals de la sanitat que van exercir a la Conca de Barberà, l'Hospital de Santa Magdalena de Montblanc, i altres aspectes històrics, així com una nota biogràfica sobre el farmacèutic Rafael Folch i Andreu, que va ser catedràtic d'Història de la Farmàcia, a Madrid. El llibre ve prologat per Ferran Sancho Yscla, metge de la Selva del Camp.

240. Jacint Corbella i Corbella: "L'Institut de Fisiologia de Barcelona (1920-1939)". (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2009, 242 pp.)

El llibre ofereix una mesurada, didàctica i amena recopilació històrica dels fets més importants de l'Institut de Fisiologia. El seu origen cal cercar-lo a l'empara de l'Institut d'Estudis Catalans i de la seva secció de Ciències sorgida el 1911. Havent agafat empenya es va crear l'Institut de Fisiologia el 8 de juliol de 1920 sota la batuta d'August Pi i Sunyer, i amb el recolzament de la Diputació de Barcelona. Com assenyalava l'autor aquest Institut es va transformar en una plataforma de la investigació mèdica i biològica a casa nostra, que portà a la medicina catalana a cotes abans mai aconseguides. El fruit de la recerca es va publicar principalment a "Treballs de la Societat de Biologia". Un fort entrebanc el va sofrir en el temps de la Dictadura de Primo de Rivera, però es va poder refer i continuà la seva tasca fins a la nostra derrota del 1939.

El llibre esmenta l'obra i la personalitat d'August Pi i Sunyer, i també recorda els seus principals col·laboradors. Així mateix fa una relació de treballs que es van publicar a la revista "La Medicina Catalana", i a l'*Instituto de Fisiología* (1920-1930) i als ja mencionats "Treballs de la Societat de Biologia" (1913-1934).

La seva lectura motiva a fer una reflexió sobre l'hecatombe que significà per la medicina catalana la victòria de l'espanyolisme el 1939. Mai podrem saber que hauria pogut ser de la ciència catalana si hagués tingut una llarga continuïtat en la recerca.

El llibre ve acompanyat d'una exhaustiva bibliografia.

241. Josep Rusalleda i Sabater: “Anys i panys. Vivències d'un metge rural” (Cassà de la Selva, Imp. Pagès, segona edició, 2009, 230 pp)

De fet el llibre ha estat escrit per Joaquim Tolosà i Xirgo, en base als records evocats pel metge biografiat Josep Rusalleda i Sabater. Com ja s'ha dit els llibres de memòries acostumen a ser víctimes de la desmemòria. O d'una memòria selectiva. Solen rememorar els moments dolços i amables, ja que els temps passats sempre han estat considerats millor.

Tot i així el llibre evoca les vicissituds d'un metge que exercí en el medi rural, en aquest cas a Cassà de la Selva. També en el món rural han estat espectaculars els canvis en l'exercici professional de la medicina. I aquesta és l'aportació principal del llibre. Un llibre que va acompanyat de múltiples estampes i fotografies i escrit amb una gran amenitat.

242. Carmel Ferragud: “Medicina per a un nou Regne. El paper de la medicina i els seus pràctics en la construcció del Regne de València (s. XIII)”. (Alzira, Edicions Bromera, 2009, 238 pp)

L'autor del llibre és doctor en història i geografia i especialista en història de la medicina medieval. Sempre que ens enfrontem en la lectura d'un treball sobre medicina medieval ens envaeix el temor de trobar-nos amb un text encarcarat i complex. Però no és el cas del llibre present. L'autor ha preferit utilitzar una redacció “sense notes a peu de pàgina ni referències bibliogràfiques” (p. 13), però sense renunciar a oferir-nos un treball seriós i rigorós emprant un estil planer i entenedor. Tot i així les referències bibliogràfiques hi són a bastament dintre el mateix text. Ens dona informació sobre Arnau de Vilanova (p. 107-117), Ramon Llull (p. 211-224), metges hebreus i musulmans, i sobre moltes altres qüestions. Constitueix per tant un llibre digne d'una llarga i profunda investigació, i que obtingué el X Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta. Un llibre recomanable per a tots els interessats i estudiosos de la nostra medicina medieval.

243. José Manuel López Gómez: “Asistencia psiquiátrica y salud mental en Burgos: Ignacio López Saiz (1910-1986)” (Burgos, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes. Institución Fernán González, 2010, 274 pp.)

L'autor del llibre, actual director de l'*Academia Burgense de Historia y Bellas Artes*, ens ofereix un nou treball que demostra la seva capacitat i entusiasme per la investigació històrico-mèdica. El pròleg és signat pel metge Ignacio López Botín, fill del biografat. I seguidament José Ignacio Mijangos Linaza evoca la relació de López Saiz amb la *Caja de Ahorros del Círculo Católico*. Tot seguit hi ha la introducció feta per l'autor on explica i justifica els orígens i motius del llibre. Després fa un recorregut per la trajectòria vital de López Saiz, des del seu naixement a Burgos, l'etapa d'estudiant universitari a Salamanca, i el seu exercici professional com psiquiatre a Burgos, Madrid, Palència i el seu retorn a la ciutat natal el 1948. Ciutat en la que va tenir una tràgica mort en mans d'un pertorbat mental.

Si bé la figura de López Saiz ja era coneguda a nivell local, és ara a través d'aquest llibre quan pren unes dimensions que el situen en la primera línia de la psiquiatria espanyola. I és que una bona biografia aconsegueix augmentar el prestigi i la personalitat del personatge estudiat. Aquest ha estat el mèrit de l'autor que ha recolzat el seu treball en les nombroses fonts documentals obtingudes en diversos arxius i en una completa bibliografia.

244. Víctor J. Marí Balcells: “La Cirurgia catalana del segle XX” (Barcelona, Seminari Pere Mata, 2010, 300 pp.)

Aquest llibre és fruit del premi que obtingué de la Societat Catalana de Cirurgia que li va ser concedit el 1993. Però no ha estat imprès fins el 2010, gràcies haver estat inclòs en les publicacions del Seminari Pere Mata. I ha estat presentat en ocasió del XVIè Congrés d'Història de la Medicina Catalana celebrat a Sant Feliu de Guíxols.

Després d'un preàmbul (p. 9) i una introducció (p. 11) segueixen nou capítols. El primer tracta dels precedents de la cirurgia catalana moderna anterior a l'any 1900. És en aquests capítols on l'autor fa un repàs de l'activitat professional, acadèmica i docent de la pràctica totalitat dels principals cirurgians que han exercit a Catalunya. L'autor distingeix els principals centres quirúrgics de casa nostra: Hospital Clínic, Hospital de Sant Pau i Universitat Autònoma, i Hospitals Universitaris de Bellvitge, Vall d'Hebron, del Mar i de l'Esperança). D'aquesta manera estudiant hospital per hospital destaca l'activitat dels seus cirurgians, tot traçant el seu perfil biogràfic i les fites assolides per cadascun.

També fa referència a la creació de la xarxa hospitalària d'utilització pública (XHUP) per a donar cobertura i coordinació a l'assistència quirúrgica en tota la geografia catalana. En el capítol vuitè es relata la vida científica de les societats i les publicacions quirúrgiques dels nostres cirurgians. Es clou el llibre amb la llista de les tesis doctorals de cirurgians catalans llegides i defensades a les Universitats de Madrid i a les de Barcelona.

Considerem que l'autor ha fet una bona aportació amb aquest estudi històric de la cirurgia catalana i de l'obra i la personalitat dels seus protagonistes, tot fent-ne una valoració objectiva. Un llibre que proporciona molta informació sobre la cirurgia catalana del segle XX.

245. José Manuel López Gómez (coord.): “Burgos, tierra invadida. (Lucha, supervivencia y crisis en la Guerra de la Independencia, (1808-1813)” (Burgos, Academia Burgense de Historia y Bellas Artes. Institución Fernán González, 2010, 170 pp.)

Llibre coordinat per J. M. López Gómez i del què en fa la presentació Félix Castrillejo Ibáñez. Reuneix cinc autors on cadascun fa un estudi d'algun aspecte relacionat amb la Guerra de la Independència, (que els historiadors catalans coneixen per Guerra del Francès).

El treball de José M. López Gómez porta per títol: *Medicina y sanidad en el Burgos de la Guerra de la Independencia: los médicos titulares de la ciudad, cambios y actuaciones (1808-1814)*, entre les pàgines 95 i 136, i amb 118 notes a peu de pàgina.

S'hi fa un estudi exhaustiu dels professionals que exercien en aquell moment (metges, apotecaris, cirurgians llatins i cirurgians romancistes) i especialment dels titulars. Es tracta, doncs, d'una notable aportació al coneixement de les activitats dels sanitaris en aquella ciutat i província durant un període conflictiu.

246. Josep M. Ustrell Torrent: “Dos mestres de la meva vida” (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010, 54 pp, i vuit amb fotografies)

L'autor fa un repàs dels seus records i sentiments envers a dues persones que el van influir en la seva trajectòria vital i professional. La primera és el metge Josep Martí i Morera (1898-1987), i la segona el monjo del Monestir de Montserrat Dom Romuald Maria Díaz (Joan Díaz i Carbonell) (1914-2008).

A la pàg. 9 inclou la fotografia del metge i tot seguit ens dóna el seu perfil biogràfic. La segona part la dedica a evocar la figura del monjo.

Es tracta d'un petit llibre on l'autor mostra el seu respecte i agraïment a dues persones que van marcar la seva personalitat. Un llibre emotiu i exemplar.

247. Montserrat Duch i Torner: “Noves aportacions sobre el retrobament de la Concòrdia de 1511” (Barcelona, Elitegraf, S.L., 2010, 54 pp.)

És el discurs llegit en l'acte d'ingrés com acadèmica corresponent a la R. Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, celebrat el 2 de juny de 2010. Bàsicament fa un perfil biogràfic del farmacèutic vallenc Francesc Ballester i Castelló (1865-1950) que fou el descobridor de l'únic exemplar conegut de la *Concordie Apothecariorum Barcinone...*, impresa a Barcelona el 1511. També transcriu amplis resums de la correspondència mantinguda entre Francesc Ballester i el farmacèutic de Madrid Sergio Caballero y Villaldea.

La nova acadèmica ens il·lustra sobre la troballa de dita Concòrdia, l'any 1943 a Valls i les expectatives que va despertar entre els historiadors de la Farmàcia. Montserrat Duch ha treballat en la recuperació de diversa documentació en relació a aquesta Concòrdia, i ha estudiat la correspondència que va generar, especialment entre Ballester i Sergio Caballero. I finalment ens informa que l'incunable va anar a mans del bibliòfil barceloní Lluís Barba Casanovas, i la seva restauració per Jesús Vallina Sánchez.

Finalment aquest únic exemplar va ser adquirit per la Universitat de Barcelona i dipositat a la càtedra d'Història de la Farmàcia, en “un armari metàl·lic de seguretat i ignífug”. Tot plegat un discurs d'un gran interès per a tots aquells que vulguin informació sobre el pelegrinatge d'un incunable i sortosament salvat i custodiat a Catalunya.

El discurs de presentació de la nova acadèmica va anar a càrrec del Doctor Xavier Sorní i Esteve.